

**ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, СОЦІОЛОГІЇ ТА РЕЛІГІЄЗНАВСТВА

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК.06 «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ЕТИКИ»

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий) PhD
Галузь знань – 03 Гуманітарні науки
Спеціальність – 033 Філософія
Освітньо-наукова програма – Філософія
Код дисципліни в освітньо-науковій програмі – ОК.6
Мова навчання: українська

Робоча програма «Актуальних проблем сучасної етики» для аспірантів спеціальності 033 «Філософія», освітньо-наукової програми «Філософія». 2022. 22 с.

Розробник:

доктор філософських наук, доцент, завідувач кафедри філософії, соціології та релігієзнавства Дойчик Максим Вікторович

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри філософії, соціології та релігієзнавства

Протокол від «26» серпня, 2022 р. № 1

Завідувач кафедри філософії,
соціології та релігієзнавства

М.В. Дойчик

Схвалено методичною комісією філософського факультету

Протокол від «5» вересня 2022 р. № 1

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань: (шифр і назва) 03 Гуманітарні науки	Нормативна	
	Спеціальність: 033 Філософія		
Модулів –	Спеціальність (професійне спрямування):	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1	1
Індивідуальне науково-дослідне завдання (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин - 180		1,2	1,2
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи студента –	Освітньо науковий рівень: доктор філософії	Лекції	
		40 год.	
		Практичні, семінарські	
		20 год.	
		Лабораторні	
		__ год.	
		Самостійна робота	
120 год.			
Індивідуальні завдання:			
__ год.			
Вид контролю: залік, екзамен			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: 60 (33%) аудиторних, 120 (67%) самостійна робота.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Актуальні проблеми сучасної етики» є складовою програми підготовки аспірантів спеціальності 033 Філософія і покликана допомогти сформувати багатосторонню і системну картину сучасного етичного знання. Систематичність досягається демонстрацією єдності і взаємопереходу різних рівнів етичного теоретизування. Акцент зроблено на викладанні етики майбутнім професіоналам вищої школи з урахуванням двох складових: етики для людини і етики для фахівця. Спочатку здобувач повинен бути залучений до обговорення таких понять, як гідність, свобода, обов'язок, справедливість, любов. Повинен усвідомити їх зв'язок з можливістю внутрішньо цілісного осмисленого існування в світі. Зрозуміти небезпеку моралізаторства. Повинен переконатися в неминучості моральних дилем і спробувати віднайти їх вирішення. І тільки тоді здобувач може звернутися до проєкції моральних принципів, морального мислення і моральних переживань в сферу оцінки і конструювання соціальних інститутів і традиційних практик в умовах стрімкозмінного сьогодення. Саме в такому сенсі навчальний курс буде здатний відобразити як єдність, так і суттєву напругу між такими іпостасями особистості, як моральна людина і чесний професіонал. Таким чином, важливою є також орієнтація на формування у здобувачів наукового ступеня «доктора філософії» високої академічної культури, усвідомлення важливості дотримання етичних принципів у власному науковому дослідженні. Вагоме місце при вивченні курсу займає орієнтація на інтеріоризацію етичних принципів, що особливо важливо для успішного виконання власного наукового дослідження на засадах блага.

Мета навчальної дисципліни полягає в тому, щоб розвинути в молодих науковців цілісне та глибоке уявлення про стан та перспективи розвитку сучасної етики як спеціальної галузі філософського знання. Завданням навчальної дисципліни є оволодіння аспірантами глибокими знаннями про специфіку сучасного етичного знання; природу, особливості розвитку і функціонування моралі в контексті останніх наукових досліджень; засвоїти ідеї основних представників сучасної етики; поглиблено дослідити ключові проблеми сучасної прикладної та професійної етики.

Аспірант повинен знати:

різноманіття сучасних підходів до визначення предмету та завдань етики як науки; основні сучасні наукові дослідження з історії етики; основні філософсько-етичні вчення сучасності; сучасні уявлення про сутність моралі як складного соціокультурного феномену; основні теорії походження та історичні форми моралі, а також її структуру та функції; різноманіття проблем сучасної прикладної та професійної етики.

вміти:

вести етичний теоретичний дискурс щодо актуальних питань соціальної моральної практики на високому науковому рівні; кваліфіковано виявляти моральні конфлікти в конкретних ситуаціях практичної діяльності;

- аргументовано вибрати рішення щодо відкритих дилемних моральних проблем; давати експертну оцінку мотивів, норм, ціннісних орієнтирів поведінки та діяльності.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Предметне поле досліджень сучасної етики. Основні сучасні етичні концепції

Бачення предмету етики в розвідках сучасних науковців. Багатоманіття визначень етики та її різновидів. Ідея та поняття моралі в дослідженнях О. Дробницького та О. Титаренко. Етичний аспект філософії діалогу (М. Бубер, М. Бахтін, Е. Левінас). С. де Бовуар та Ж.-П. Сартр про людський вимір моралі. Принцип відповідальності Г. Йонаса. Дискурсивно-комунікативна етика (К.-О. Апель, Ю. Хабермас). Перегляд етики марксизму наступниками марксистської думки на Заході (Е. Фромм, Е. Блох, Г. Маркузе та ін.). Етичний плюралізм у постмодернізмі (Ж. Дерріда, М. Фуко). Етичний потенціал герменевтики як практичної філософії (Х.-Г. Гадамер, П. Рікер). Вплив філософії неопозитивізму на методологічну проблематику сучасної етики. Етичні висновки філософії Л. Вітгенштейна. Аналіз моральних понять у праці Дж. Мура "Принципи етики". Проблема аналізу мови моралі в метаетиці. Аналіз моральних суджень в емотивістській теорії моралі. Сучасні інтерпретації утилітаризму. Теорія справедливості Д. Ролза. Сучасна християнська етика в неотомізмі та неоавгустинізмі. Проблематика моралі в працях Бурдьє, Гідденса, Ф. Фукуями, Н. Лумана та ін. Внесок Ф. Гайєка в сучасні уявлення про самоорганізацію моралі. Моральна психологія Дж. Хайдта, С. Кесбір, Дж. Грехем. Дж. Грін про мозкову активність у процесі прийняття моральних рішень. Біологічне коріння моралі у дослідженнях Р. Александера, Ф. Де Вааля, В. Ефроїмсона. П. Блум про основи моральної поведінки у немовлят. Етологія К. Лоренца. Дослідження емпатії Ж. Десеті, П. Заком. Соціологічні дослідження моралі Є. Головахи.

Тема 2. Сучасні дослідження історії становлення моралі

Первинні елементи моральності та умови їх формування. Синкретизм норм первісного життєстрою. Закріплення і передача реального морального ставлення людини до інших людей через звичаї, традиції. Історичний характер процесів мовного закріплення моральних уявлень та становлення структур моральної свідомості. Виокремлення і розвиток моралі у період розкладу родового суспільства. Виникнення першого припису зі справді універсальним моральним значенням («золоте правило»). Зростання суспільних протиріч і ускладнення життя як передумови появи критично-оціночного відношення до реальної практики людських взаємин. Утвердження моралі як форми суспільної свідомості, що виступає ідеалом відносно до практики життя; розвиток на її основі більш стійких і глибоких форм морального спілкування і поведінки людей. Т. Аболіна про моральнісну культуру в контексті соціокультурної динаміки. Е. Макінтайр про історію етичної думки. Ключові етапи світової етики в дослідженнях О. Дробницького. Етика рицаря та буржуа в дослідженнях

М.Оссовської. Моральний мінімалізм Модерну в творах М.Рогожі. Етичні вчення російських релігійних філософів у дослідженнях В.Ларіонової. Переосмислення етичної спадщини І.Франка у творах П.Пушика. Етика постмодерністів в історико-етичних розвідках О.Радченко. Сучасна німецька комунікативна етика в дослідженнях А.Єрмоленка. Історія української етики в роботах В. Нападистої.

Тема 3. Прикладна та професійна етики

Місце прикладної етики в структурі сучасного етичного знання. Статус прикладної етики. Засади прикладної етики. Структура та методологічні принципи прикладної етики. Прикладна етика: західний досвід. Сегментації соціуму та професійні етики. Моральний вимір професії. Професійний успіх як моральна проблема. Кодекси: кодекси поведінки, етичні кодекси, етичні кодекси професійної поведінки. Кредо, норми, заборони та цінності етичних професійних кодексів. Дієвість етичних кодексів. Практичність професійної етики як етико-прикладного знання. Етичне проектування, етичні комісії, професійно-етична експертиза. Етика ділового спілкування у складі професійної культури. Професійна культура та етикет.

Тема 4. Екологічна етика та біоетика

Предмет екологічної етики. Історія виникнення та становлення екологічної етики. Концептуальні основи екологічної етики. Основні принципи екологічної етики. Методи екологічної етики. Антропоцентризм, патоцентризм, біоцентризм, екоцентризм у відношенні до природи та живих істот. Біологічне різноманіття. Моральна відповідальність за стан природи. Обов'язки перед майбутніми поколіннями. Справедливе відношення до природи. Етико-екологічні проблеми в міжнародних документах.

Поняття, предмет та структура біоетики. Історія становлення біоетики. Основні принципи біоетики. Проблеми біомедичної етики: інформоване погодження, лікарська таємниця, медичний патерналізм, моделі відносин лікар-пацієнт, ятрогенія, справедливість розподілу ліків, репродуктивні технології, трансплантологія, генетичні дослідження, евтаназія, інфекційні хвороби-щеплення-права людини, зловживання психіатрії. Інституціоналізація біомедичної етики. Міжнародні біомедичні документи.

Тема 5. Політична етика

Предмет політичної етики. Основні форми співвідношення моралі та політики. Моральна політика та політична мораль. Політичне моралізаторство. Сила та безсилля моралі в політиці. Індивідуальна відповідальність в політиці. Колективна відповідальність в політичній та етичній теорії. Політичний опір та громадянська непокірність. Етика міжнародної політики. Моральні обмеження війни. Принципи справедливої війни. Мораль у політичних конфліктах.

Тема 6. Економічна етика та етика бізнесу

Предмет та завдання економічної етики та етики бізнесу. Світоглядні

передумови та етичні принципи західного підприємництва. Підприємницька активність релігійних та етнічних меншин. Моральнісні колізії бізнесу на рівні підприємства (права та обов'язки персоналу фірми, проблеми зайнятості та зарплати робітничих, дискримінація та боротьба з нею, сигналізування як морально дозволена та недозволена дія, захист інтелектуальної власності та використання конфіденційної інформації). Моральнісні колізії бізнесу на рівні суспільства (маніпуляції та примус в маркетинговій практиці, неправдива реклама, безпека та захист навколишнього середовища, проблеми обліку, звітності, реструктуризації та інвестування, тіньова економіка та кримінальна господарська діяльність). Моральні проблеми міжнародного бізнесу (етичні проблеми економічної глобалізації, крос-культурні конфлікти міжнародного підприємництва, власність та розподіл світових ресурсів, експлуатація, рабство, дитяча праця, небезпечне виробництво). Т.Василевська про етику державного службовця

Тема 7. Юридична етика

Співвідношення права та моралі. Поняття юридичної етики. Основні категорії юридичної етики. Етика, етичні принципи в загальній системі професійної культури правника. Специфіка взаємодії морального та правового регулювання діяльності юриста. Моральний зміст Конституції України. Вплив морального змісту права на ідеологічні процеси в суспільстві та державному управлінні. Роль права в моральному вихованні громадян.

Тема 8. Комунікативна та журналістська етики

Предмет і завдання комунікативної етики. Теорії міжособистісних взаємин. Моральнісний вимір феномену спілкування. Функції і способи спілкування. Вербальне та невербальне спілкування. Бесіда. Переговори. Публічні виступи. Етика ділового спілкування в українській і західній культурах. Журналістська етика, як наука. Основні міжнародні, національні, корпоративні нормативно-кодифікаційні стандарти і документи, що визначають професійно-етичні принципи журналістської діяльності. Професійно-етичні проблеми сучасних українських мас-медіа та шляхи їх подолання.

Тема 9. Етика науки та освіти

Предмет етики науки. Етос науки. Імперативно-ціннісний зміст наукової діяльності. Дилеми етосу науки. Парадокси наукової раціональності та етики. Етика науки та відповідальність вченого.

Предмет етики освіти. Співвідношення виховання та освіти. Конфлікти цінностей у сфері освіти. Моральнісний сенс та моральні рівні навчання. Етичні проблеми сфери освіти. Академічна доброчесність. Моральнісна культура університету. Кодифікація освітнього життя. Етичні проблеми академічного середовища. Кодифікація відносин в академічному середовищі.

4. Структура навчальної дисципліни

Тема	Кількість год.		
	лекції	сем. заняття	сам. роб.
Тема 1. Предметне поле досліджень сучасної етики. Основні сучасні етичні концепції	6	4	16
Тема 2. Сучасні дослідження історії етики.	6	2	16
Тема 3. Прикладна та професійна етики	4	2	16
Тема 4. Екологічна етика та біоетика	4	2	16
Тема 5. Політична етика	4	2	16
Тема 6. Економічна етика та етика бізнесу	4	2	14
Тема 7. Юридична етика	4	2	14
Тема 8. Комунікативна та журналістська етики	4	2	16
Тема 9. Етика науки та освіти	4	2	16
ЗАГ.:	40	20	120

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Предметне поле досліджень сучасної етики. Основні сучасні етичні концепції	4
2	Тема 2. Сучасні дослідження історії етики.	2
3	Тема 3. Прикладна та професійна етики	2
4	Тема 4. Екологічна етика та біоетика	2
5	Тема 5. Політична етика	2
6	Тема 6. Економічна етика та етика бізнесу	2
7	Тема 7. Юридична етика	2
8	Тема 8. Комунікативна та журналістська етики	2
9	Тема 9. Етика науки та освіти	2

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	не передбачено	

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
-------	------------	-----------------

1	не передбачено	
---	----------------	--

8. Самостійна робота

Самостійна робота студентів при вивченні дисципліни «Світова філософія як школа думки» складається з різних видів:

- 1) підготовка до аудиторних занять (лекцій, семінарських занять);
- 2) самостійне поглиблене опрацювання тем навчальної дисципліни згідно з навчально-тематичним планом та проходження тестування за результатами опрацювання;
- 3) виконання індивідуального завдання.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Предметне поле досліджень сучасної етики. Основні сучасні етичні концепції	16
2	Тема 2. Сучасні дослідження історії етики.	16
3	Тема 3. Прикладна та професійна етики	16
4	Тема 4. Екологічна етика та біоетика	16
5	Тема 5. Політична етика	16
6	Тема 6. Економічна етика та етика бізнесу	14
7	Тема 7. Юридична етика	14
8	Тема 8. Комунікативна та журналістська етики	16
9	Тема 9. Етика науки та освіти	16

9. Індивідуальні завдання

Окремою формою індивідуальної науково-дослідної роботи аспіранта з курсу «Світова філософія як школа думки» є презентація дисертаційної роботи, методологічне обґрунтування вибору теми дисертації з обраної спеціальності, визначення актуальності, новизни, стану розробки вказаної проблеми, опис основних принципів і методів дослідження, обговорення такого проєкту на семінарському занятті. У проєкті має бути відображено авторське визначення об'єкта, предмета, мети і основних завдань дослідження, розкрито його методологічні принципи, а також те, що дає досліднику застосування тих чи інших методів при розв'язанні основних завдань дослідження. У проєкті також слід вказати філософські категорії, які використовуватимуться при розробці досліджуваної проблеми. Якщо автор дисертації розробляє новий метод дослідження, потрібно дати його філософське обґрунтування і розкрити методологічну значущість для філософської науки. У проєкті наприкінці потрібно вказати список використаних праць, в змісті яких йдеться про методи дослідження обраної теми. Виконане індивідуальне завдання оцінюється максимум у 5 балів.

10. Методи навчання

Використовується широкий набір методів, залежно від теми, рівня готовності аспірантів, їх індивідуальних особливостей та інших факторів. Зокрема, задіюються проблемні лекції, семінари-дискусії, диспути, бесіда,

проблемні запитання, презентації, методи творчого пошуку, методи стимулювання і мотивації, методи дистанційного навчання та ін.

11. Методи контролю

Система оцінювання курсу відбувається згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень аспірантів, що регламентовані в університеті. Допуск до іспиту становить максимум 50 балів, бал за складання іспиту (підсумковий контроль) становить максимум 50 балів. Оцінюється робота на 10 семінарських заняттях упродовж першого і другого семестру за 5-бальною шкалою. Максимальна кількість балів – 40. Максимальна кількість балів за усі відвідані лекційні заняття становить 5 балів. При виставленні допуску до іспиту (максимум 50 балів) враховуються навчальні досягнення аспірантів (бали), набрані на поточному оцінюванні, контрольному тестуванні під час аудиторних занять (40 балів), при виконанні індивідуальних завдань (індивідуальне науково-дослідне завдання за темою дисертаційного дослідження – 5 балів) для самостійної роботи, а також бали, отримані за відвідування лекцій (5 балів). Загальна максимальна сума балів, яка присвоюється аспіранту за курс, становить 100 балів, яка є сумою балів за поточне оцінювання на семінарських заняттях, відвідування лекцій, підсумкову контрольну роботу, самостійну роботу (модуль 1) та бали, отримані під час іспиту (модуль 2). Допуск до іспиту передбачає отримання рейтингової підсумкової оцінки (максимум 50 балів, мінімум 25 балів). При виставленні рейтингового підсумкового балу обов'язково враховується присутність аспіранта на заняттях (у тому числі на лекційних), активність аспіранта під час семінарських занять; недопустимість пропусків та запізнь на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час опитування та виконання письмових завдань; списування та плагіат. Аспірант, який не набрав 25 балів, до іспиту за відомістю №1 не допускається. У такому випадку аспірант користується повторним правом отримати допуск на складання іспиту за відомістю №2. Третя спроба за відомістю №3 передбачає обов'язкове комп'ютерне екзаменаційне тестування.

Критерії оцінювання: «90-100 балів» – здобувач вищої освіти в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей (в т.ч. у вигляді мультимедійних презентацій), глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу.

«70-89 балів» – здобувач вищої освіти достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей (в т.ч. у вигляді мультимедійних презентацій), в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої

глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.

«50-69 балів» – здобувач вищої освіти в цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей (в т.ч. у вигляді мультимедійних презентацій), але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.

«Менше 50 балів» – здобувач вищої освіти не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності.

Шкала оцінювання: національна та ECTS	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка а ECTS	Оцінка за національною шкалою	
			для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
	90 – 100	A	відмінно	зараховано
	80 – 89	B	добре	
	70 – 79	C		
	60 – 69	D	задовільно	
	50 – 59	E		
	26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю
				повторного складання
	0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
Вимоги до письмових робіт	Підсумкова робота, яка проводиться у письмовій формі, повинна містити конкретні і чіткі відповіді на поставлені питання, здобувач повинен використовувати сучасні наукові джерела з філософії і методології науки. Тестові завдання передбачають вибір правильного варіанту відповіді.			
Семінарські заняття	Оцінюється робота на 10 семінарських заняттях та контрольного тестування упродовж семестру. Максимальна кількість балів – 40.			
Лекційні заняття	Максимальна кількість балів за відвідані лекційні заняття може становити 5 балів.			
Індивідуальне науково- дослідне	Окремою формою індивідуальної науково-дослідної роботи аспіранта з курсу «Світова філософія як школа думки» є презентація			

завдання	дисертаційної роботи, методологічне обґрунтування вибору теми дисертації з обраної спеціальності, визначення актуальності, новизни, стану розробки вказаної проблеми, опис основних принципів і методів дослідження, обговорення такого проєкту на семінарському занятті. У проєкті має бути відображено авторське визначення об'єкта, предмета, мети і основних завдань дослідження, розкрито його методологічні принципи, а також те, що дає досліднику застосування тих чи інших методів при розв'язанні основних завдань дослідження. У проєкті також слід вказати філософські категорії, які використовуватимуться при розробці досліджуваної проблеми. Якщо автор дисертації розробляє новий метод дослідження, потрібно дати його філософське обґрунтування і розкрити методологічну значущість для філософської науки. У проєкті наприкінці потрібно вказати список використаних праць, в змісті яких йдеться про методи дослідження обраної теми. Виконане індивідуальне завдання оцінюється максимум у 5 балів.
Умови допуску до підсумкового контролю	При виставленні допуску до іспиту (максимум 50 балів) враховуються навчальні досягнення аспірантів (бали), набрані на поточному оцінюванні, контрольному тестуванні під час аудиторних занять (40 балів), при виконанні індивідуальних завдань (індивідуальне науково-дослідне завдання за темою дисертаційного дослідження – 5 балів) для самостійної роботи, а також бали, отримані за відвідування лекцій (5 балів). Аспірант, який не набрав 25 балів, до іспиту за відомістю №1 не допускається. У такому випадку аспірант користується повторним правом отримати допуск на складання іспиту за відомістю №2. Третя спроба за відомістю №3 передбачає обов'язкове комп'ютерне екзаменаційне тестування.
Підсумковий контроль	Залік (1 сем.) / Екзамен (2 сем.) Форма здачі: письмово (тест).

12. Питання для підсумкового контролю знань

Для іспиту аспірант повинен знати зміст програмових розділів і тем навчального курсу, відповідно до яких пропонується основний перелік питань:

1. Бачення предмету етики в розвідках сучасних науковців. Багатоманіття визначень етики та її різновидів.
2. Ідея та поняття моралі в дослідженнях О.Дробницького.
3. Е.Макінтайр про історію етичної думки.
4. Ключові етапи світової етики в дослідженнях О.Дробницького.
5. Етика рицаря та буржуа в дослідженнях М.Оссовської.
6. Етичні вчення російських релігійних філософів у дослідженнях В.Ларіонової.
7. Сучасна комунікативна етика.
8. Історія української етики в роботах В. Нападистої.
9. Перегляд етики марксизму наступниками марксистської думки на Заході

- (Е.Фромм, Е.Блох, Г.Маркузе та ін.).
10. Етичний аспект філософії діалогу (М.Бубер, М.Бахтін, Е.Левінас).
 11. Сімона де Бовуар та Жан Поль Сартр про співвідношення індивідуальної та суспільної моралі.
 12. Принцип відповідальності Г.Йонаса.
 13. Дискурсивно-комунікативна етика (К.-О.Апель, Ю.Хабермас).
 14. Етичний плюралізм у постмодернізмі (Ж.Дерріда, М.Фуко).
 15. Етичний потенціал герменевтики як практичної філософії (Х.-Г.Гадамер, П.Рікер).
 16. Вплив філософії неопозитивізму на методологічну проблематику сучасної етики. Етичні висновки філософії Л.Вітгенштейна.
 17. Аналіз моральних понять у праці Дж.Мура «Принципи етики».
 18. Проблема аналізу мови моралі в метаетиці.
 19. Аналіз моральних суджень в емотивістській теорії моралі.
 20. Сучасні інтерпретації утилітаризму.
 21. Теорія справедливості Джона Ролза.
 22. Сучасна християнська етика в неотомізмі, неоавгустинізмі та неопротестантизмі.
 23. Проблема моралі в працях Бурдьє, Гідденса, Ф.Фукуями, Н.Лумана.
 24. Структура моралі: системно-синергетичний підхід.
 25. Можливості впливу на суспільну мораль.
 26. Т.Аболіна про моральнісну культуру в контексті соціокультурної динаміки.
 27. Внесок Ф.Гайєка в сучасні уявлення про самоорганізацію моралі.
 28. Моральна психологія Дж.Хайдта, С. Кесбір, Дж. Грехем.
 29. Дж.Грін про мозкову активність у процесі прийняття моральних рішень.
 30. Дослідження емпатії Жаном Десеті, Полом Заком.
 31. Біологічне коріння моралі у дослідженнях Р.Александера, Ф.Де Вааля, В.Ефроімсона.
 32. Пол Блум про основи моральної поведінки у немовлят.
 33. Етологія К.Лоренца.
 34. Соціологічні дослідження моралі Є.Головахи.
 35. Значення гідності в розвитку європейської цивілізації.
 36. Втілення уявлень про людську гідність в ідеї прав людини.
 37. Людська гідність та проблема тортур, евтаназії, абортів.
 38. Національні етоси і загальнолюдська мораль: питання пріоритету і взаємодоповнюваності.
 39. Роль національних традицій у закріпленні сталих форм моральної поведінки.
 40. Етика комунітаризму (Е. Макінтайр, Ч.Тейлор).
 41. Моральний аспект стосунків людської особистості та нації.
 42. Національна вина і національна відповідальність.
 43. Моральний зміст поняття про Батьківщину. Патріотизм як моральна цінність.
 44. Місце прикладної етики в структурі сучасного етичного знання. Статус прикладної етики. Засади прикладної етики. Структура та методологічні принципи прикладної етики.
 45. Прикладна етика: західний досвід.
 46. Професійна етика.

- 47.Професійний успіх як моральна проблема.
- 48.Дієвість етичних кодексів.
- 49.Етичне проектування, етичні комісії, професійно-етична експертиза.
- 50.Поняття, предмет та структура біоетики.
- 51.Основні принципи біоетики.
- 52.Проблеми біомедичної етики.
- 53.Міжнародні біомедичні документи.
- 54.Предмет екологічної етики.
- 55.Антропоцентризм, патоцентризм, біоцентризм, екоцентризм у відношенні до природи та живих істот.
- 56.Етико-екологічні проблеми в міжнародних документах.
- 57.Основні принципи екологічної етики.
- 58.Журналістська етика.
- 59.Кодекс етики українського журналіста.
- 60.Моральна політика та політична мораль
- 61.Політичний опір та громадянська непокора.
- 62.Етика міжнародної політики.
- 63.Моральнісні обмеження війни. Принципи справедливої війни.
- 64.Предмет та завдання економічної етики та етики бізнесу.
- 65.Світоглядні передумови та етичні принципи західного підприємництва.
- 66.Моральнісні колізії бізнесу на рівні підприємства.
- 67.Моральнісні колізії бізнесу на рівні суспільства.
- 68.Моральні проблеми міжнародного бізнесу.
- 69.Юридична етика.
- 70.Т.Василевська про етику державного службовця.
- 71.Етос науки. Імперативно-ціннісний зміст наукової діяльності. Дилеми етосу науки.
- 72.Предмет етики освіти. Етичні проблеми сфери освіти.
- 73.Академічна доброчесність: данина моді чи життєва необхідність?
- 74.Етичні проблеми академічного середовища.
- 75.Кодифікація відносин в академічному середовищі (вітчизняний та зарубіжний досвід).
- 76.Кодекс честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

12. Розподіл балів, які отримують аспіранти

Поточне тестування та самостійна робота			Сума
Змістовий модуль №1	Змістовий модуль №2	Змістовий модуль № 3	
T1-T8	T9-T14	T1 – T14	100
25 балів	25 балів	Контрольна робота – 50 балів	

13. Рекомендована література

Рекомендовані літературні джерела

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. осв. політики»; за заг. ред. Т.В. Фінікова, А.Є. Артюхова. К.: Таксон, 2016. 234 с.
2. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: кол. моногр. / за заг. ред. Н.Г. Сорокіної, А.Є. Артюхова, І.О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
3. Бралатан В. П., Гуцаленко Л. В., Здирко Н. Г. Професійна етика. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2011. 252 с.
4. Василевська Т. Е. Етика державного управління: підручник / Т. Е. Василевська, В. О. Саламатов, Г. Б. Марушевський; за заг. ред. Т. Е. Василевської. К.: НАДУ, 2015. 204 с.
5. Гребеньков Г. В., Фіолевський Д. П. Юридична етика: Навч. пос. К.: Алерта, 2004. 209 с.
6. Деонтологія і етика в клінічній практиці. Частина 1.: навчальний посібник / Ю.М.Козаков та ін. Полтава. 2014. 214 с.
7. Дойчик М. В. Ідея гідності в історії європейської філософії [Текст]: монографія. Видання 2-ге, доповнене. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2018. 394 с.
8. Дойчик М.В. Гідність особистості у світлі філософського ідеалізму П. Юркевича. *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць* / Гол. ред. В.М. Вашкевич. К.: «Видавництво «Гілея», 2015. Вип. 100 (9). С. 116 – 121.
9. Екологічна етика. Навчальний посібник / За ред. О.М. Шуміла. Харків: Видавництво «Право», 2015. 304 с.
10. Етика [Текст]: навчальний посібник / за ред. проф. В.О. Лозового. К.: Юрінком Інтер, 2007. 224 с.
11. Етика і політика: проблеми взаємозв'язку [Текст] [Текст] / відп. ред. В. А. Малахов. К.: Стилос, 2001. 216 с.
12. Етика та естетика [Текст]: навч. посіб. / за ред. В.Л.Петрушенко. Рек. МОН. Львів: Новий Світ. 2000, 2011. 308 с.
13. Етика. Естетика [Текст]: навч. посібник / за наук. ред. Панченко В.І. Рек. МОН. К.: ЦУЛ, 2014. 432 с.
14. Етика: навчальний посібник / Т.Г. Аболіна, В.В. Єфименко, О.М. Лінчук та ін. К.: Либідь, 1992. 328 с.
15. Запорожан В.М., Аряєв М.Л. Біоетика та біобезпека: Підручник. К.: Здоров'я, 2013. 456 с.
16. Журналістська етика: Посібник для підготовки до державного іспиту [Текст] / Авт. кол. За ред. В.П. Мостового та В.В. Різуна. Київ, ТЗОВ «ЗН УА», 2014. 224 с.
17. Ларіонова В.К. Історія і теорія етики [Текст]: посібник. Ів.-Франківськ:

- Голіней О. М., 2015. 370 с.
18. Малахов, В. А. Етика: Курс лекцій [Текст]: навч. посіб.- 6-е вид. / Віктор Аронович Малахов. Рек. МОН України. К. : Либідь, 2006. 384 с.
 19. Надурак В. В. Система суспільної моралі: синергетичний підхід [Текст]: монографія [Текст]. Ів.-Франківськ : Прикарпатський нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2014. 230 с.
 20. Палеха Ю. І. Етика ділових відносин: Навч. посіб. К.: Кондор, 2007. 356 с.
 21. Права людини та медіадіяльність: Збірник навчальних програм викладачів і викладачок журналістики / За ред. Шендеровського К. К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2018. 174 с.
 22. Прикладна етика. Навчальний посібник / Аболіна Т. Г., Нападиста В. Г., Рихліцька О. Д та ін., за заг. ред. Панченко В. І. К.: «Центр учбової літератури», 2012. 392 с.
 23. Професійна етика юриста : навчально-методичний посібник (у схемах) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 108 с.
 24. Рогожа М.М. Соціальна мораль: колізії мінімалізму. Монографія. К.: Вид. ПАРАПАН, 2009. 216 с.
 25. Сопова Д.О. Академічна чесність як складова професійної підготовки майбутніх фахівців і університетах ЄС [Текст]: дис. доктора філософії: 011 Науки про освіту (Освітні, педагогічні науки). Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2020. 228 с.
 26. Сучасні проблеми біоетики: Навчальний посібник для позааудиторної підготовки студентів спец. «Фармація», «Клінічна фармація» та ін / За ред. В. А. Мороза. Х.: Вид-во НФаУ, 2009. 128 с.
 27. Тимош Ю.В. Психосемантика моральної свідомості особистості. [Текст]: дис. канд. психол. наук: 19.00.01 загальна психологія, історія психології. Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2018. 257 с.
 28. Тофтул М.Г. Сучасний словник з етики : Словник. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 416 с.
 29. Тофтул М.Г. Етика: навчальний посібник. К.: Видавничий центр «Академія», 2005. 416 с.
 30. Філософія науки. Навчальний посібник / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М., 2017. 588 с.
 31. Шиманова О. Етика і професійна етика : навч-метод. Посібник. Л.: ПП Сорока Т. Б., 2013. 132 с.
 32. Doichyk M. Cultivating dignity in Jean-Jacques Rousseau's social-ethical conception: gender aspect. *Вісник Прикарпатського університету. Філософські науки*. Івано-Франківськ: Видавництво Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2018. Випуск 21. С.16-22.
 33. Doichyk M. Protestant view on Human Dignity from the perspective of Max Weber's methodological individualism: social potential. *Релігія та Соціум: міжнародний часопис*. 2018.

- № 1-2 (29-30). С. 71–77.
34. Doichyk M, Doichyk O. The Idea of Dignity in Contemporary Scientific Discourse. *Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences*, 2019. 2 (2). P. 3 – 12.
35. Doichyk, M., & Doichyk, O. (2021). Epistemological Premises for the Concept of Dignity in John Locke’s Philosophical Discourse. *Epistemological Studies in Philosophy, Social and Political Sciences*, 4(1), 3-12.

Додаткові літературні джерела

36. Аболина Т.Г. Исторические судьбы нравственности (философский анализ нравственной культуры). К., «Либідь», 1992. 196 с.
37. Аболіна Т.Г. Проблеми соціальної етики в сучасному суспільстві. К.: ТОВ “Знання”, Київський державний університет ім.Т.Шевченка, 1999. 29 с.
38. Андрущенко В. П., Михальченко М. І. Сучасна соціальна філософія. [Текст] : курс лекцій. К. : Генеза, 1996. 368 с.
39. Гардашук Т.В. Ідея справедливості в сучасному екологізмі. *Філософська думка*, 2003. № 1. С.102 – 122.
40. Горський В.С. Історія української філософії : курс лекцій : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. С. Горський. 3-тє вид. Київ: Наук. думка, 1997. 285 с.
41. Дойчик М. В. Категорія «гідність» у філософії Імануїла Канта. *Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки*. 2011. Вип. 14. С. 87–92.
42. Дойчик М.В. Ідея гідності людини у сократичних діалогах Платона. *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць* / Гол. ред. В.М. Вашкевич. К. : «Видавництво «Гілея», 2015. Вип. 102 (10). С. 305 – 309.
43. Дойчик М. В. Юстин Мученик: перший досвід філософського осмислення християнського розуміння гідності. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Серія: Філософія*. 2018. Вип. 806. С. 132–138.
44. Дойчик М. В. Ідея гідності у філософії Томаса Гоббса. *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*. 2018. Вип. 132 (5). С. 150–156.
45. Єрмоленко А.М. Екологічна етика: проблеми обґрунтування. *Практична філософія*. №2, 2003. С.190 – 200; №3, 2003. С.133 – 148.
46. Історія філософії [Текст]: словник / за заг. ред. В. І. Ярошовця. К. : Знання України, 2006. 1200с.
47. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації. Пер. з нім. К.:Лібра, 2001. 400с.
48. Кремінь В.П., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум: підручник. К.: Книга. 2009.

432 с.

49. Мовчан, В. С. Этика [Текст]: навч. посіб. / В. С. Мовчан. Рек. МОН 3-тє вид., випр. і доп. К. : Знання, 2007. 483 с.
50. Хамитов Н., Крылова С. Этика. Путь к красоте отношений [Текст]: курс лекций [Текст]. К. : КНТ, ЦУЛ, 2007. 256 с.
51. Хамитов Н., Крылова С., Минева С. Этика и эстетика. Словарь ключевых терминов [Текст] [Текст]. К. : КНТ, 2009. 336 с.

Робоча програма з навчальної дисципліни “Актуальні проблеми сучасної етики” для здобувачів 3 освітнього рівня (доктора філософії).

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 2023-2024 навчальний рік на засіданні кафедри філософії, соціології та релігієзнавства

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол засідання кафедри філософії, соціології та релігієзнавства від «___» _____ 2023 р. № ___

Робочу програму схвалено методичною комісією факультету психології
Протокол № ___ від «___» _____ 2023 р.

Робоча програма з навчальної дисципліни “Актуальні проблеми сучасної етики” для здобувачів 3 освітнього рівня (доктора філософії).

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 2024-2025 навчальний рік на засіданні кафедри філософії, соціології та релігієзнавства

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол засідання кафедри філософії, соціології та релігієзнавства від «___» _____ 2024 р. № ___

Робочу програму схвалено методичною комісією факультету психології
Протокол № ___ від «___» _____ 2024 р.

Робоча програма з навчальної дисципліни “Актуальні проблеми сучасної етики” для здобувачів 3 освітнього рівня (доктора філософії).

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 2025-2026 навчальний рік на засіданні кафедри філософії, соціології та релігієзнавства

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол засідання кафедри філософії, соціології та релігієзнавства від «___» _____ 2025 р. № ___

Робочу програму схвалено методичною комісією факультету психології
Протокол № ___ від «___» _____ 2025 р.

Робоча програма з навчальної дисципліни “Актуальні проблеми сучасної етики” для здобувачів 3 освітнього рівня (доктора філософії).

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 2026-2027 навчальний рік на засіданні кафедри філософії, соціології та релігієзнавства

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол засідання кафедри філософії, соціології та релігієзнавства від «___» _____ 2026 р. № ___

Робочу програму схвалено методичною комісією факультету психології
Протокол № ___ від «___» _____ 2026 р.

